

PORADNIK JĘZYKOWY

ZAPOWIEDŹ NA ROK 1913.

Rozwój badań językoznawczych i ich wpływ na wyjaśnienie wielu zjawisk języka ojczystego, tak współczesnych jak przeszłych, zmusza nas do coraz większego zajmowania się tą młodą gałęzią umiejętności, zakwitającą pięknie i u nas. Po latach dwunastu zajmowania się praktyczną stroną języka odzywają się i z grona czytelników naszych głosy, żądające w »Poradniku« popularyzowania wiedzy i uprzystępniania jej wyników. W ramach miesięcznika naszego dotychczasowych skutecznie tego nie było można; postanowiliśmy tedy rozszerzyć pismo z nowym rokiem, ale zarazem zmienić tytuł na ogólniejszy a mianowicie:

JĘZYK POLSKI

a jednym z jego działów będzie tytuł dotychczasowy: »Poradnik językowy«. Objętość zeszytu miesięcznego wynosić będzie $1\frac{1}{2}$ —2 arkuszy; o ile materiał będzie tego wymagał a środki starczą, dawać będziemy zeszyty większe.

Starając się o różnorodność podawać będziemy artykuły:

- I. Z zakresu językoznawstwa ogólnego i polskiego,
- II. Z dziejów języka polskiego.
- III. Osobny dział poświęcimy
Językowi polskiemu w szkole.
Zachowując osobny dział
- IV. Poradnik językowy z Pokłosiem,
podawać będziemy stale
- V. Sprawozdania z dzieł, dotyczących języka polskiego i
- VI. Bibliografią nowszych prac o języku polskim.

Do współpracownictwa zaprosiliśmy wszystkich polskich językoznawców i badaczy języka a do komitetu redakcyjnego weszli: Dr. Jan Łoś, prof. U. J., Dr. Kazimierz Nitsch, prof. U. J., Dr. Jan Rozwadowski, prof. U. J., Dr. Mikołaj Rudnicki, doc. U. J.

Redaktor i wydawca: Roman Zawiliński.

Przedpłata na »Język Polski« wynosi:

w Austrii rocznie koron 6,

w Królestwie Polskiem i Cesarstwie rb. 3,

w Ces. Niemieckiem rocznie mk. 6,

w innych krajach rocznie fr. 7.50.

Przedpłacać można również półrocznie za połowę rocznej opłaty.

Zeszyt jeden osobno kosztuje K 1.

Przedpłatę przyjmują wszystkie księgarnie w kraju i zagranicą.

I. REGUŁY I WYJĄTKI.

U przeważnej liczby ludzi wytwarza się z biegiem czasu zmysł systematyczności i pragnienie ujęcia nawet zjawisk życiowych w pewne formy i prawidła. Popęd to zupełnie zrozumiały, o ile idzie o formy życia zewnętrznego, społecznego czy narodowego. Ale dążność ta nie zatrzymuje się u jednego zjawiska: zarówno świat zmysłowy jak i umysłowy musi być ujęty w niezmiennie prawa rozwoju a życie może się toczyć tylko wyźłobionem korytem i we wskazanym kierunku...

Oprócz katechizmu, który ujął w przepisy życie etyczne, oprócz kodeksów prawnych, ujmujących w paragrafy życie społeczne, wytwarzają się kodeksy form towarzyskich i kodeksy mowy czyli gramatyki.

O ile gramatyka jest zbiorem zjawisk, powszechnie znanych i powtarzających się w mowie codziennej i w języku literackim, o tyle ma prawo bytu i miejsce w nauce, choćby nawet nie dawała dokładnego i wyczerpującego objaśnienia faktów podawanych. Natomiast gramatyka, oparta na regułach z góry postanowionych, od-

rzucająca wszystko, co z prawa logicznego nie wypływa a nie uwzględniająca czynników psychicznych w mowie — może być tylko szkodliwa. Cechą jej są reguły i wyjątki od nich, obok braku prostych objaśnień faktów, nasuwających się nieraz samorzutnie.

Gramatyka porównawcza i historyczna wykazała dawno, że bardzo często t. zw. wyjątki są resztkami form prawidłowych, reguły zaś zbiorem zjawisk analogicznych z różnych dziedzin. Przypatrzmy się np. takiemu pospolitemu zjawisku, jak zakończeniu rzeczowników w l. mn. przyp. 7 na *-ach*.

Reguła mówi:

Rzeczowniki wszystkie kończą się w 7. przyp. l. mn. na *-ach*.

Wyjątek tworzą: nazwy niektórych krajów, które zachowują końcówkę *-ech* np. w Niemczech, na Węgrzech, we Włoszech, w Prusiech.

Otóż najpierw »wyjątki« owe, utrzymywane sztucznie, stopniały do dwóch: w Niemczech i we Włoszech; pospolite są już formy: na Węgrach, a nawet lepsi pisarze piszą już w Prusach. Powtóre to nie są wyjątki, ale formy prawidłowe tematów męskich na *-jo*, (tem. męskie na *-o* miały *-och*) a owa reguła na *-ach* jest zjawiskiem upodobnienia się form tych do rodzaju żeńskiego (ryba-ch).

Albo weźmy inny przykład.

Reguła powiada, że przymiotniki dzierżawcze, na *-ów* (*-owa*, *-owo*) tworzy się tylko od rzeczowników męskich; żeńskie lub nijakie używają w tym celu przyrostków innych, Są jednak *wyjątki*: *brzoza* — *brzozowy*, *pole* — *polowy*, *zióło* — *ziółowy* a za nimi idą: *życiowy* (życie), *miastowy* (miasto) a nawet *wsiówy* (wieś) obok *wiejski*. Reguła zasypana będzie wkrótce wyjątkami, i przestanie być regułą.

Najszkodliwsze są reguły w dziedzinie pisowni. Nigdzie subjetywizm nie wpływa do tego stopnia na tworzenie reguł, bo albo nam tak wygodnie, albośmy się tak przyzwyczaili. Ponieważ fałszywe rozumowanie kazało pisać: *módz*, *strzydz*... przez *dz* w bezokoliczniku, uczyniliśmy wyjątek od ogólnego pravidła *c* lub *ć*, a tymczasem przed niewielu laty pisano jeszcze i *kraśdź* i *bydź* a przecież nam to literatury tych czasów nie zohydziło, ani nie uczyniło niezrozumiałą.

Reguły językowe są na miejscu w języku martwym, którego materiał dawno zamknięty i niezmienny. Można z niego ułożyć nawet tablice statystyczne i zwolennikom większości dostarczyć dostatecznej karmi. Można zbadać usum loquendi jednego autora lub szeregu autorów współczesnych, można zestawić właściwości pewne w różnych epokach i u autorów różnych. To wszystko jest możliwe a nawet pouczające np. w gramatyce łacińskiej.

Atoli w języku żyjącym, ruchliwym, ciągle się rozwijającym a przynajmniej płynącym to szerszym to węższym korytem, zabawka taka o ileby była możliwa, nie dałaby pożytku. Zjawiska zmieniające się jak w kalejdoskopie, jużby uszły uwagi gramatyka, zanimby je potrafił ująć w reguły. To też nie dziw, że gramatyka nowsza nie szafuje regułami i odstępując od scholastycznego szablonu stara się być raczej nauką o języku, wyjaśniającą zjawiska językowe na gruncie psychologicznym, aniżeli zbiorem reguł i wyjątków.

Kto czego innego szuka w gramatyce współczesnej zwykle się zawodzi.

R. Zawiliński.

II. ROZTRZĄSANIA.

61. *Dokonać, dokonywać czego* (nie co).

»Otóż podobną zbrodnię dokonano w Medyolanie« — zam... podobnej zbrodni. (Gaz. lwow. Numeru nie zanotowałem). Słowo »dokonać« łączy się zawsze z przyp. 2. Mówimy więc: dokonać czynu, odkrycia i t. p. Brat wszystkiego dokonał. Uczony dokonał bardzo ważnego odkrycia. A zatem i »dokonano zbrodni«, chociaż w tym wypadku lepiej powiedzieć: dopuszczono się zbrodni, popełniono zbrodnię. Por. Ant. Krasnowolski: Słownik frazeologiczny. (St. J.)

— Uwaga słuszna; cóż skoro ci, którzyby najwięcej o poprawność językową dbać powinni tj. dziennikarze, ani gramatyki, ani ogólnego używania przez najlepszych pisarzy — nie uznają.

62. *Pobierać czy przyjmować pokarmy?* (St. J.)

— Czy *przyjąć* a *pobrać* to to samo? Nam się zdaje, że *pobrać* w znaczeniu blizkiem do *przyjąć* jest germanizmem — einnehmen. Kto się zastanowi przy użyciu, a nie ulega sugestyi języka niemieckiego, lecz poczuciu własnemu, ten zawsze powie »przyjmować pokarmy« nie *pobierać*.

63. *Między dwoma ludźmi, między dwojgiem ludzi?* Słyszałem również wyrażenie: między dwojgiem ludźmi, co uważam za błędne. (St. J.)

— Ponieważ »ludzie« nie oznaczają rodzaju, należy tego rzeczownika używać tylko tam, gdzie się mówi o rodzajach obu, a wtedy musi być: *między dwojgiem ludzi*.

»Między dwojgiem ludźmi« jest błędem gramatycznym, bo na-

daje formie rzecz. *dwoje* postać przymiotnikową, której nie ma; »między dwoma ludźmi« jest nie po polsku, bo w j. polskim na człowieka r. m. mówi się »mężczyzna« a na młodego — młodzieniec, nie »młody człowiek«.

III. WYNIKI BADAŃ.

Kazimierz Nitsch: Z historii polskich rymów. Studium językowe. Warszawa 1912. Prace Towarzystwa naukowego warszawskiego. Wydział I: językoznawstwa i literatury. Nr. 1.).

Praca prof. Nitscha jest pierwszą próbą systematycznego wyzyskania rymów polskich dla celów językoznawczych. Autor rozpatruje takie rymy, które »choć z jakiegoś punktu widzenia niedoskonałe, nie są wcale indywidualną czy tradycyjną licencją, ale polegając na istotnej wymowie, mogą świadczyć o jej początku w miejscu i czasie« (t. j. mają znaczenie dla djalektologii i historii języka). Z natury rzeczy najwięcej danych jest dla fonetyki i nią też autor prawie wyłącznie się zajmuje. Obserwacje swe oparł on na pismach trzydziestu kilku poetów od Kochanowskiego do Staffa, uwzględniając przede wszystkim tych, co naprawdę dbają o dokładne rymy. Historia rymów polskich rozpada się na dwie epoki: pierwsza od Kochanowskiego do połowy w. XVIII, druga od drugiej połowy w. XVIII Kochanowski rymuje już stale *i* z *y* (n. p. *życzyć* — *liczyć*, *były* — *dostały*) (polega to na identyczności drugiej części ich artykulacji), nie zestawia jednak nigdy *ó* z *o* ani z *u*, *é* z *e* ani *i* z *y*, najczęściej jeszcze *a* z *à*, nie łączy też *ż* z *rz*. Zaraz po nim zaczyna się jednak rymować wygłosowe *-e* z *-ę* (np. u Miaskowskiego: *zwiąże* — *Xiąże*, *ziemię* — *Bettleemie*, podobnie u Piotra Kochanowskiego, częściej jeszcze u Szymonowicza i Zimorowiczów); występuje też rym *é* z *i y*, ale tylko u poetów pochodzących z Rusi Czerwonej (np. u Szarzyńskiego: *ćcicie* — *wiecie*, *oblenam* — *odkrywam*, podobnie u Szymonowicza: *powiewa* — *bywa*, pospolicie u Zimorowiczów: *tlumi* — *umie*, *świece* — *rodzice*, *śliczne* — *mleczne*, i t. d.). Od połowy w. XVII. powszechnie nie rozróżnia się już *à* od *a*, a *ó* zaczyna się dowolnie rymować z *o* lub z *u*, *é* z *e* lub z *i y*, a wygłosowe *-ej* stale już z *i*, *y*, (np. Szymonowicz: *biała* — *rwała*, Potocki: *ostrożne* — *prożne*, obok *wtóry* — *figury*, tak samo: *mlekiem* — *człowiekiem* obok *życzył* — *kalicył*, Drużbacka: *bieda* — *nie da* obok *ide* — *bide*, ale stale u wszystkich: *przedziwny* — *oliwnej*, *drogi* — *ubogiej*, *srogiej* — *trwogi*, i t. d.). W w. XVIII poczyna przeważać rymowanie *ó* z *u* (Naruszewicz: *wzgurę* — *naturę*, *który* —

ponury), podczas gdy *é* do dziś rymuje się raz z *e* raz z *i*, *y* (np. Tetmajer: *rzeki — daleki, śpiew — krew*, obok: *rozwiesza — cisza, świty — kobiety*, etc.). Rymowanie *rz* z *ż*, dziś powszechne, zaczyna się dopiero w w. XVIII (Drużbacka: *mierzy — bieży, zważy — zdaży, zważa — powtarza*). Już w połowie w. XVII ustalają się rymy: *ojcowski — troski, listopad — upadł*. — Poeci epoki stanisławowskiej pochodzili w znacznej większości z ziem ruskich, zwłaszcza z Wołynia i Litwy, i wnieśli z sobą nowe właściwości. Opóźnili, nieco bezwzględne zlanie się *ó* z *u* i *rz* z *ż*, wprowadzili zaś rymowanie wygłosowego *-ą* z *-o* (np. *gorzało — chwałą, wino — giną nikogo — drogą*, etc. w wielkiej ilości u Naruszewicza, Krasickiego Zabłockiego, Niemcewicza i Karpińskiego), dalej *-ońc-* z *-ąc-* (Naruszewicz: *złączę — zakończę, wieńce — niemonwęcę*, Zabłocki: *słońce — konające, zwycięstwo — małżeństwo*, — polega to na powszechnej u litewskich Polaków wymowie: *konczy — wience*; rymowanie takie uświęcił Mickiewicz swemi: *przyłączę — skończę, w ręku — yasieńku, znęca — młodzieńca* i t. d. tak że znalazło powszechne zastosowanie). Rym: *ręka — piosenka* nie może być uważany za prowincjonalizm, gdyż polega na wymowie większości Polaków: *po-senka* (z *n* tylnojęzykowem). Natomiast poeci tej epoki wyrugowali zupełnie rym: *chodziło — dzieło* nader rozpowszechniony w w. XVII i za Sasów. Nie zyskały ogólnego znaczenia rymy, jak: *skarży — zdarzy*, (właściwość Wielkopolan i niektórych poetów ze wschodnich prowincji), ani: *mogę — srogie* (wymowa: *moje* \leftarrow *mogę* charakterystyczna dla Warszawian). — Zapewne dlatego, że brakło im potężnego a wpływowego przedstawiciela. Tak samo znikły rymy: *wyższy — słyszy, urodzony — wonny, spieszcie — weźcie, myśli — przyszli* wskutek rosnącej tendencji do wyraźnej wymowy grup spółgłoskowych. Rozpowszechnianie się rymów właściwych pierwotnie jednemu poecie lub jednej prowincji odbywa się zrazu zapewne przez przenoszenie pewnych dwójek wyrazowych szczególnie się do poezji nadających (np. *liście — przyście, kończy — łączy, słońce — gorące*) a za tem idzie dopiero fonetyczne uznanie tych końcówek za identyczne — oczywiście tylko w rymach. T.

SPIS WYRAZÓW I ZWROTÓW OBJAŚNIONYCH W ROCZNIKU XII »PORADNIKA«.

(Liczba oznacza stronicę).

- Anielica** 19
 anielić 19
 anielsko-czysty 19
 ankieta 59
 apteka 8
 arcypotęga 18
 arcyswiatła 18
 arcyzemsta 18
 arcyzwycięstwo 18
 aufsatz = nasada 8
 aut 4
- Bajor** 119
 bajorów 74
 bawiącą się zastał 21
 beznadzieja 19
 bezprzerwny 19
 bezwiara 19
 Białobrzegi (odm) 83
 biedulki 74
 bożoczłowieczy 19
 bóstwie 19
 braknąć a brakować 140
 budowl czy budowli 107
 buraki 64
 buzia 64
 być w stanie 54
 bytować 119
- Cenzor** 10
 chłam 52
 chłop 64
 chojaśny 85
 chybotliwy 75
 chylizna 75
 ciem 76, 109
 cieńkanie 85
 cieńknać 85
 ciężyc czy ciężyc 117
 ciżba czy ciśba 64
 cochwilny 19
 cokolwiekbądźby 21
 corok 66
 coś 10
 curać 75
 cwany 119
 czołobitnicy 74
 czy aby 21
 czychający 119
 ćwiczebny 106
 ćwiekociąg 8
- Dać się na kogo** 67
 Dalily 119
 dany 54
 darmo czy zadarmo 40
 darń 72
 dążny 19
 depcze a depce 67
 deszczochron 57
- długi dwa łokcie 55
 dniować 76
 dobrze robić 58
 dochrześcijanić 19
 doczesny 77
 dokazować 75
 dokonywać czego 148
 doktor 60
 dostarczyciel 74
 dowielmożnić 19
 dowodzi słusność 77
 dramatyk a dramaturg 105
 drugi 52
 Duch-Słońce 19
 duszny 19
 dźwierz 89
- Ewanieliczyć** 19
Faidon czy Fedon 24
 fałdów 117
 Feidias czy Fidyasz 23
 floraczyna 89
 football 3
 frondować 59
 fundamencieć się 85
- Gałęź** 60
 gamin 119
 gdzieindziej a indziej 64
 gemy 4
 gęglenie 85
 giborzyna 85, 111
 gisernia (= lejarnia) 8
 gleczer 119
 głodówka 52
 głowić się 75
 gotowi jesteśmy 41
 granica 103
 grań 103
 grąd 97
 gręda 98
 gremialnie 66
 groń, grun 104
 grys 64
 grządziel, grądziel 102
 grzęda 99
 grzędę — grząść 100
- Halizna** 75
 harce 4
 harcować 4
 historyczno-artystyczny 7
 horce 85
- Intensywny** 10, 37
 intruz 10
- Jak jeden człowiek** 20
Jak pisać nazwy rosyjskie 83
 jaki 53
 jakóż 67

- jasnowidny 19
 jeden i ten sam 55
 jednym słowem 55
Kamienica 13
 karta a mapa 116
 kawaler a młodzian 64
 (te) kilka kart 117
 kiszka (= kwaśne mleko) 64
 klej 8
 kluczyć 75
 klusek 76, 109
 kłózić się 85, 111
 kolba (= bańka) 8
 kolcować 19
 kojarnica 19
 koleiny 76
 kolunbryny 119
 konnica 13
 konsolacja 10
 kooperatywa 72
 kopieniec 86
 koprzywa 91
 korkociąg 57
 korkościsk 8
 kornery 3
 kradzież z włamaniem 66
 krzaka czy krzaku 117
 krzesło 72
Lasanek 118
 lata sześćdziesiąte 53
 lata (odstęp gałęzi) 86
 latoś 66
 lgnąć po kolana 75
 legutki nie leciutki 66
 lekownia 8
 lepidło 8
 lepiej (= raczej) 74
 li tylko 55
 listonosz 57
 listopadu 74
 lśnienie 75
Łagiewka (butelka) 65
 łożyny 88
 łuszczyć 75
Maluczki a malutki 66
 mało tego 52
 małżeństwo 64
 masa 54
 matche 3
 mąt 74
 męczenny 19
 miarodajny 53
 miejsce do stania 73
 między dwoma, między dwojgiem 148
 mlacz 87
 mława 84, 110
 Moskwa-Piekło 19
 mrokczyć 89
 mrowce 86
 mrowczyca 86
 murawa 72
 Muza 10
 myłka, zmyłka 41
 mżec 86
Na odwieczerzu 74
 na tyle 52
 nadeuropejski 19
 nadpowietrzny 19
 nadśmiertelny 19
 najgorzej 74
 najnowomodniejszy 76
 najpółnocniejszy 76
 namok 8
 napuszoność a napuszystość 106
 natchnienny 19
 nawrot 86, 111
 naznaczyć 50
Nazwiska żon i córek 11
 (po) nie 2. czy 4. przyp. 107
 nie w swoim rozumie 76, 109
 niemniej niż 21
 nieporządki 50
 nieposłuch 21
 nieprześcigły 142
 nierozodpierscienić 20
 nic sobie nie robić z tego 58
 nizota 118
 niższy stopień 50
 noszą 109
 noszę (odebrać) 75
 nowowiernik 142
Obcęgi 8
 obcy a cudzy 65
 obrzedły 76
 obstałować 54
 oczki 75
 od czasu (zawsze) 85
 od nowa 74
 odczłowiczyc 19
 odćmić 20
 odkrólewszczyć 19
 odkrycie 123
 odkwitnąć 20
 odmartwiać 20
 odmiał 75
Odmiana czas. na -ać 23
Odmiany imion własnych słowiańskich
 140
Odmiana liczebników złożonych 42
 odnośny 56
 odpancernić 19
 odwszetecznić 19
 ofzejty 3
 ogółem a razem 22
 okrąg 60
 okróciiciel 19
 okrzewie 75
 opiel 84
 opielić się 86
 opierscieniac 19
 opinia (2. lmn.?) 115
 opolstrowanie 119
 opryszek 68
 osobliwie, szczególnie, zwłaszcza 72
 osobliwka 8

- ostatnio 59
 ostojny 86
 oświtać 86
 owdzie 42
 owozić się 86
 ozwodny 86, 111
Parękróć razy 76, 109
 pargamin 74
 parostatek 57
 pasować 55
 pedologia 139
 pełgał 43
 pełny 141
 pewnia 19
 pęszy 119
 piar 84
 pierwiastny 19
 piłka nożna 3
 piłka (= galka) 65
 pioruna a piorunu 117
 plask 19
 plasnąć 76
 plaster 8
 ple 4
 pleciak 118
 plemić 19
 pluchota 76, 109
 plugiem 119
 płaża 86
 po obrządzeniu 21
 pobierać czy przyjmować 148
 podłość czy podłota 106
 podoknie 76
 podotknąć 109
 podplanetarny 19
 podrzędnicza 19
 podziac 74
 podziemnica 19
 pogład 5
 pogrzebalne 76
 pojedynczy 56
 pokorniany 19
 pokrewnik 74
 Polak czy polak 40
 polano 72
 (ku) południowi 42
 poobraz 5
 powidok 5
 popaść w położenie 41
 porządek dzienny 65
 porządny 22
 poseł (r. ż.?) 41
 poswat 19
 potaszczyć 76
 powalać 66
 powiedzenie 143
 powietrzniany 19
 powstański 19
 pozycya 10
 pożałować 74
 półsrodek 19
 prawie 64
 prawnofamilijny 7
 prośzenie 74
 przeanielić 19
 przebóstwić 19
 przeciętny 55
 przedchwila 19
 przednówek 76
 przedstworzenie 19
 przedświt 19
 przedustanny 5
 przeginia 47
 przejrzystnieć 20
 przekacić 19
 przekrólewszczyć 19
 przekonany o brak 116
 przemarnić 20
 przepiekielnic 20
 przepostacić 20
 przepromienić 20
 przepsuć 20
 przerobaczyć 20
 prześmiać 20
 prześmiertelnic 20
 przeterażniejszyć 20
 przewcielać 20
 przez chudy potwór 76
 przedać się 86
 przeżycie 5
 przychodzić 56
 przyjsć do strzału 21
 przykazywać 118
 przylepiec 8
 przyplazy 76
 przystojny a przyzwoity 71
 przytychło 88
 przywłaszczyciel 106
 ptaszarnia 75
 punkt 56
 pylny 76, 109
Rakw 86, 111
 rajtpejczę 119
razem czy osobno pisać 23
 raźnie 43
 redi 4
 rodzyneków 117
 roją się brzegi 21
 romantyzm czy romantyka 106
 rościł 20
 rosół 65
 rozanielić 20
Rozdzielanie wyrazów 23
 rozklęczyć 20
 rozlewalny 19
 rozmawiają między sobą 116
 rozmodlić 20
 rozpłyn 8
 rozsilić 20
 rozsmętnić 20
 rozślubić 20
 rozświt 19
 rozwieńczyć 20
 rozwiośnić 20
 rozwścieknąć 20
 różny 10

- Równo (odmiana) 82
 różawoszary 74
 różnią się między sobą 116
 ruski a rusiński 39
 rywociny 86
- Sam** 129
 sama 129
 samorzady 119
 samur 129
 samura 130
 serwowanie 4
 sety 4
 skajdanieć 20
 skazać (fut.) 41
 skończenny 19
Skracanie imion własnych 13
 sioniów 42
 służebien 74
 służył przy wojsku 119
 słyny 86
 smyniec 86, 112
 sobacha 131
 sobaka 132
 sobieniec 131
 sobol 129, 132
 sojki 85, 112
 Sosnowiec czy Sosnowice 14
 spior 86
 spławiny 118
 stan posiadania 54
 starzec — wiek 19
 stepić 85
 stermać 85
 strateg czy strategik 106
 stróżowałem drób 75
 strunny 19
 strzębło, strzębny 66
 stuchlikanie 87, 112
 surowo a ostro 65
 swara 74
 szalka (czarka) 8
 szanujmy wodę! 77
 szerść 75, 109
 szkólny 10
 szłyki 75
 szmyrgnąć 76, 109
 szpatla 8
 szpanegle 8
 szpulka 8
 szumię a rozumiem 82
 szyld — wywieszka — oznaka 82
 szynel (ż?) 119
 ścierka a szmata 65
 ścięgieł 76
 śmieć 19
 śnieżyć 19
 śtery 89
 światłokrąg 19
 światłolity 19
 świta a drużyna 66
- Tcha** 87
 tektura 9
 ten ostatni 56
- teoretyczno-poznawczy 5
 teoryopoznawczy 5
 teoryorozwojowy 5
 tęchnąć 88
 tęsieć 88
 tłuszcza 72
 torny 76
 trocha 74
 tutka 85
 tworzący 19
 tyczący 20
 tylko (= lecz) 21
 tysiąc (w składni) 118
 tysięczny czy tysięczny 117
tytuły rosyjskie 104
- Ucząstek** 104
 umiarkowany krok 21
 uniwersytet 10
 usłuchliwy, usłuchany 66
 ustatek 75
 usterków 117
 uwolnić (wydalić) 49
- W** część 73
 w rówień 76, 109
 warząchwia 75
 warzyć 67
 wątpić w co 51
 wiązanny 19
 widnokrężny 19
 wiecznotrwały 19
 wieczornica 65
 wieja 21
 wielkokrężny 19
 wierce 142
 wieszczba a wróżba 33
 wietrzany 19
 wiew 19
 wirtuozie (3 sg.) 119
 wizya 10, 11
 władny 19
 włóknisty 77, 105
 wniebowstępnny 19
 wniosek wyciągać 5
 wnioskowanie na coś 5
 wodopój 76
 woźnica a woźnik 65
 wprowadzić w wykonanie 50
 wprzyszlć 20
 wprzymnieć 20
 wskaz 19
 wsmętnić 20
 wstęp na salę 73
 wszechbezmier 18
 wszechbłękit 18
 wszechbył 18
 wzechcały 19
 wszechdobro 18
 wszechgrzmiący 19
 wszechidea 18
 wszechjedyny 19
 wszechkat 18
 wszechmiłość 18
 wszechobecny 19

- wszechpogoda 18
 wszechprzytomny 19
 wszechświatło 18
 wszechtrwoga 18
 wszechubóstwo 18
 wszechwody 18
 wszechziemie 18
 wszechzły 19
 wszechżycie 18
 wszędojeden 19
 wszyscy czy wszyscy 64
 wszystko w porządku 22
 wyanielić 20
 wychodźca 13
 wychodźstwo 13
 wychylać się a wygibać się 65
 wydziwić 20
 wymogi 141
 wymyśleć 60
 wynalazek 123
 wypatrzyć 60
 wypołudnić 20
 wypośredkować 77
 wysadzić 77
 wyszedł do emerytury 9, 35
 wyszkolony 55
 wyśmiertelnić 20
 wytwór 143
 wywiad z kim 54
 wyżni 88
 wziąć 119
Z nowym rokiem 9, 36
 z ustątku 109
 za stołem 50
 za wszelką cenę 57
 zaciemia 19
 zaczytać na śmierć 142
 zadworki 76
 zagaje 119
 zagranica 40
 zahaja 87, 111
 zaharaścić się 87
 zająć miejsce 59
 zaloty — zalęty 66
 założnik 75, 109
 zamieszkały 20
 zanęta 74
 zapodejrzał 75, 109
 zapoczątkować 141
 zarządzający 53
 zatamowywam 106
 zatracenie 87, 112
 zatrzymać 50
 zawiązków 119
 zawiązka 8
 zberzyk (kubel) 67
 zbezsilnić 20
 zbożyć 20
 zchłopić 20
 zemścić się nad kim 107
 zasamobójczyć 20
 zeschimatyzyć się 20
 zeźniwić 20
 zgryzotny 19
 zgrzytny 19
 ziemskopotężny 19
 zjawić się do kogo 77
 złodziej 50
 złóg 8
 zmartwiał 75
 zmilczeć 119
 zobecnić 20
 zokrutnić 20
 zolbrzymieć 20
 zrobić los 21
 zrozum 119
 zszlachcić 20
 zwrócić uwagę 20
 zwrócić uwagę czyją czy komu? 23
 żarzelnia 8
 żeromierz 8
 żmilla 89
 żołędź 75
 żrocznie 88
 źwierciadło a źdrzadło 66

Ukończono druk d. 30 listopada 1912.

Przedruki w całości lub w części dozwolone tylko z podaniem źródła.

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: Roman Zawiliński.

Drukarnia Uniwersytetu Jagiell. w Krakowie pod zarządkiem J. Filipowskiego.

OD WYDAWNICTWA.

Tym rocznikiem XII. zamykamy seryę tomów 12 »Poradnika językowego«. Pragnąc abonentom naszym ułatwić skompletowanie ukończonej seryi, zniżamy **po raz ostatni** cenę roczników II—XII na **K 2** (rb. 1, mk. 2, fr. 2·50) **za rocznik** broszurowany i będziemy je sprzedawali po tej cenie abonentom wszystkim, dopóki starczy zapas w ogóle nie wielki, a w różnych rocznikach różny.

Rocznik I. jest zupełnie wyczerpany, i tylko luźne zeszyty jeszcze są na składzie.

Abonenci nasi, którym brak jakiegokolwiek numeru z roczników dawnych, mogą je uzyskać za darmo, ponosząc tylko koszt przesyłki pocztowej, jeżeli się zgłoszą za pośrednictwem tej księgarni, w której abonowali »Poradnik«, do księgarni G. Gebethnera i Wolffa w Warszawie lub do G. Gebethnera i Sp. w Krakowie.

Roczniki dawne ekspedują również księgarnie wyżej wymienione.

Księgarnie G. Gebethnera i Sp. w Krakowie i M. Arcta w Warszawie
mają na składzie

Gramatykę języka polskiego szkolną
opracowaną przez **IGNACEGO STEINA** i **ROMANA ZAWILIŃSKIEGO**

Cena egz. oprawnego w płótno **K 3·20.**

Zdaniem prof. A. A. Kryńskiego gramatyka ta „**wyróżnia się dodatnio** oryginalnym układem i **naukowym** opracowaniem, i podaje **rzetelnej nauki więcej**, aniżeli inne podręczniki szkolne dotychczasowe“. („Książka“ z r. 1908).
